

Højesteret, religionsfriheden og den hellige vin

Hvor langt rækker religionsfriheden, hvis det, man foretager sig, når man dyrker sin religion, strider mod lovgivningen?

JENS PETER CHRISTENSEN

Har været højesteretsdommer siden 2006. Forinden professor i stats- og forvaltningsret ved Aarhus Universitet. Har været formand for en lang række lovforberedende udvalg.

De andre medlemmer af Weekendpanelet:

BERTEL HAARDER

EMILIA VAN HAUEN

CLAUS BRYLD

ELISABETH DONS CHRISTENSEN

SAMIRA NAWA AMIRI

BENTE TROENSE

Weekendpanelet

I Danmark er der religionsfrihed. Det følger både af grundloven og den europæiske menneskerettighedskonvention. Men hvor langt rækker religionsfriheden? Det spørgsmål beskæftigede Højesteret sig med lige før sommerferien.

En menighed med navnet "Nordens Céu Sagrado" ("Nordens Hellige Himmel") havde ansøgt Sundhedsministeriet om tilladelse til at importere en særlig vin kaldet "ayahuasca-vin" ("Sjælens vin"). Menigheden, der i Danmark har 70-100 medlemmer, har sin rod i en åndelig praksis "Santo Daime" – "Regnskovens Spiritualitet" – der stammer fra Amazonregionen i Brasilien. Menigheden får skænket en kop af "Sjælens vin", hvorefter man synger salmer eller sidder stille i fordybelse. I et kompendium om bevægelsen, som var fremlagt for Højesteret, var det anført, at deltagerne ved indtagelse af vinen »oplever transsubstantiation eller konsubstantiation, dvs. forening med Det Hellige«.

Menigheden havde søgt om tilladelse til at importere den særlige "Sjælens vin", fordi vinen indtages som et sakramente i forbindelse med menighedens religiøse ritualer og ceremonier. Vinen er på den måde en helt nødvendig del af religionsudøvelsen. En form for altervin.

Problemet var imidlertid, at ayahuasca-vinen indeholder det euforiserende stof DMT, som er forbudt i Danmark. Sundhedsministeriet havde derfor givet menigheden afslag på ansøgningen om at få tilladelse til at importere vinen. Menigheden mente, at afslaget var i strid med religionsfriheden, for uden vinen ville menigheden ikke kunne udøve sine religiøse ritualer og ceremonier. Menigheden anlagde derfor retssag mod ministeriet.

Hvad skulle Højesteret mene om det? Ja, som sagt er religionsfriheden beskyttet både i grundloven og i den europæiske menneskerettighedskonvention. I grundlovens § 67 hedder det, at borgerne har ret til »at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning«. Men det hedder så også derefter, at det er på den betingelse, at »intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller

den offentlige orden«. I menneskerettighedskonventionens artikel 9 hedder det noget tilsvarende, at enhver har ret til religionsfrihed og frihed til at udøve sin religion gennem gudstjeneste, andagt og religiøse skikke. Men det hedder så også straks derefter, at friheden til at udøve sin religion kan underkastes begrænsninger ved lov af hensyn til bl.a. at beskytte den offentlige orden og sundheden.

Det er fælles for grundloven og menneskerettighedskonventionen, at religionsfriheden først og fremmest omfatter den pågældende religions kultiske og rituelle handlinger. Kernen i religionsfriheden er beskyttelsen af gudstjeneste, bøn, ceremonier og særlige skikke. I Højesterets sag var der ikke rejst tvivl om, at indtagelse af den særlige ayahuasca-vin var et helt afgørende element i Nordens Céu Sagrados ritualer og ceremonier. Men samtidig fastslog Højesteret, at afslaget var begrundet i sådanne hensyn til den offentlige sundhed og offentlige orden, at afslaget ikke var i strid med religionsfriheden. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol var i øvrigt i 2014 kommet til samme resultat i en lignende sag fra Holland om den samme religiøse bevægelse.

Det er både efter grundloven og menneskerettighedskonventionen handlinger, der er af religiøs karakter, der er beskyttet af religionsfriheden. Derimod er handlinger, der måske nok er motiveret af en persons religion eller tro, men som ikke kan siges direkte at angå de religiøse ritualer og ceremonier, ikke beskyttet. Det er klart, at grænsen i praksis kan være svær at trække.

I menneskerettighedsdomstolens praksis støttede Højesteret blandt andet på en afgørelse, hvor en englænder havde rejst sag, fordi han mente, at religionsfriheden betød, at han ikke havde pligt til at betale den andel af indkomsts-katten, der finansierer det britiske militær, fordi det ville kræne hans pacifistiske overbevisning.

Den sag tabte han. Det samme gjorde en inder, der levede i Storbritannien. Inderen var sikh og bar turban. Han anlagde sag om, at hans religionsfrihed var krænk, fordi den britiske færdselslov krævede, at han skulle bære styrthjelm, når han kørte motorcykel.

Udgangspunktet er altså, at man – uanset sin religiøse overbevisning – skal overholde de love og regler, der gælder for alle. I særlige tilfælde kan sådanne love og regler imidlertid ramme kernen i nogle borgeres religionsudøvelse. I så

fald er der tale om et indgreb i religionsfriheden, men det indgreb må man så tale, hvis der er vægtige samfundsmæssige grunde til indgrebet, f.eks. hensynet til den offentlige orden og sundheden.

I den danske grundlov hedder det da også i § 70, at ingen på grund af sin trosbekendelse kan »unddrage sig opfyldelsen af nogen almindelig borgerpligt«. Det forhindrer selvsagt ikke, at man i lovgivningen tager særligt hensyn til religiøse minoriteter. Altså beskytter religionsfriheden bedre, end grundloven og menneskerettighedskonventionen kræver. Interessant nok er det faktisk også sket netop for sikher.

Efter færdselslovens regler kan sikher nemlig fritages for pligten til at bære styrthjelm, når de kører motorcykel. Modsat altså i Storbritannien.

I Færdselsstyrelsens cirkulære hedder det som begrundelse for denne særlige fritagelse, at »Turbanen, der består af et 4,25 meter langt bomuldsklæde, gør det meget vanskeligt samtidig at anvende styrthjelm«. Det tror man jo gerne. Men megen sikkerhed frembyder turbanen nok ikke. Og vlet slet ikke, hvis den vikler sig ud, når motorcyklisten giver den gas.

Kreative erhverv kan give Danmark et eksportboost

Charlotte Enevoldsen
chefkonsulent i Dansk Erhverv

Mens en stor del af Danmark holder sommerferie, er der andre, der knokler. Ekspertene i regeringens vækstteam for kreative erhverv er nogle af dem.

I april 2018 blev de betroet den vigtige opgave at udtænke en plan for, hvordan vi i Danmark bliver endnu bedre til at udnytte vores styrkepositioner inden for rekla-

me, mode, film, musik, design, digitale spil og andre kreative brancher. Vækstteamet fik et halvt år til at levere varen, så deadline nærmer sig med hastige skridt.

Der er god grund til, at regeringen har nedsat vækstteamet for kreative erhverv. De kreative erhverv har samlet set gode vækstrater og en stigende eksport. Dansk Erhvervs analyser viser, at de kreative erhverv står for 8 pct. af dansk eks-

port og af den samlede omsætning i alle brancher i Danmark.

Udover vækstpotentialet i de kreative erhverv selv, er det værd at hæfte sig ved den værdiskabelse, de kreative erhverv giver i andre brancher og i den offentlige sektor. Med kreative metoder som for eksempel gamification og design thinking er de kreative erhverv gode til at se nye muligheder, være innovative og ikke mindst forstå sig på mennesker.

Og det er vigtigt, når vi skal få det bedste ud af digitaliseringens muligheder, og der skal skabes tæt forbindelse mellem digitale produkter og brugerne.

Når vækstteamet sætter kursen for en lang vækstrejse, skal kufferten pakkes med gunstige rammevilkår. Dansk Erhverv foreslår, at kufferten indeholder en ambitiøs eksportstrategi for kreative erhverv og bedre adgang til risikovillig kapi-

tal. Der skal også være en bedre beskyttelse af immaterielle rettigheder.

De kreative uddannelser skal have et løft, og der skal være bedre adgang til specialkompetencer fra udlandet, når vi ikke har nok i Danmark.

Endelig skal vi have en offentlig sektor, der fremmer kreativitet med flere dialogbaserede udbud og færre omkostninger for tilbudsgiverne.